

Миланко М. АЛАЏИЋ*

Правни факултет, Универзитет Мегатренд, Београд

Марина Д. МИЈАТОВИЋ**

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ О ТЕРОРИЗМУ***

Апстракт: У овом раду, пажњу стављамо на тероризам кроз кривично законодавство Босне и Херцеговине и Републике Српске. У постојећем научном фонду, стручној литератури, разним организацијама, институцијама, политичким субјектима, не постоји довољан степен сагласности, како би могли оформити суд да постоји, генерално узев, једна општеприхваћена дефиниција тероризма. Са друге стране, обзиром на разноврсне активности и акције, резултате, ефекте и посљедице терористичких организација и терориста, морамо констатовати да постоји веома висок степен сагласности у ставовима, да је тероризам једна од највећих сигурносних и безбједносних пријетњи данашњице. Све већи пораст терористичких акција и пријетњи довео је до имплементације нових законодавних норми како би се на што бољи начин успјело супротставити тероризму. Организовани криминал на међународном нивоу и терористичке активности у све већој мјери изискују повезивање држава, међународних организација путем Конвенција, Резолуција или Закона. Тероризам дјелује амбивалентно и као пријетња стабилности друштва, држава и развоју истих на глобалном нивоу. Експанзија тероризма кроз вријеме изненадила је многе организације, институције, којима је циљ очување безбједности гдје се јавила потреба за реформама. Кроз законе у БиХ и РС видјет ћемо како је законодавац ријешити питање тероризма и које су посљедице за оне које се истих не придржавају.

Кључне ријечи: Босна и Херцеговина, Република Српска, тероризам, законодавство, реформе, Конвенција, казне.

У погледу кривичног законодавства у Босни и Херцеговини истичемо да је исто добрим делом у хармонизацији како са конвенцијама на међународном нивоу, тако и са захтјевима који су утврђени од стране међународне заједнице. Сходно томе, примјећујемо да у Кривичном закону, осим кривичног дјела тероризма, садржана су одређена кривична дјела која осуђују радње саучесништва. На примјер, у Кривичном законнику Републике Српске (у даљем тексту КЗ РС; „Сл. гласник РС“, бр. 64/2017, 104/2018 – одлука УС, 15/2021 и 89/2021) покрај кривичног дјела Тероризма

* Доцент, aladzicmilanko@gmail.com

** Истраживач – сарадник: marina.mijatovic@gmail.com

*** Рад је настао у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством просвете, науке и технолошког развоја број: 451-03-68/2022-14 од 17. 01. 2022. године.

(сходно члану 299 КЗ РС), кривичног дјела: „Финансирање терористичких активности“ (сходно члану 300 КЗ РС), предвиђене су одредбе којима се прописује кажњавање одређених радњи које су еквивалент радњама помагања и припремања. Како је наведено, а према закону, радње у којима препознајемо помагање и припремање су: кривично дјело „Јавно подстицање на терористичке активности“ (сходно члану 302 КЗ РС), „Врбовање и обучавање за вршење терористичких дјела“ (сходно члану 303 КЗ РС) и „Формирање и обучавање група ради придруживања страним терористичким организацијама“ (сходно члану 304 КЗ РС).

Кривични закон Босне и Херцеговине (у наставку КЗ БиХ; „Сл. гласник БиХ“, бр. 3/2003, 32/2003 - испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 и 46/2021), након што је усвојен Закон о измјенама и допунама Кривичног закона БиХ („Службени гласник БиХ“, бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15 и 35/18)¹, осим наведених кривичних дјела „Тероризам“ (према члану 201 КЗ БиХ) и „Финансирање терористичких активности“ (према члану 202 КЗ БиХ), познаје и сљедећа кривична дјела: „Јавно подстицање на терористичке активности“ (према члану 202а КЗ БиХ), „Врбовање ради терористичких активности“ (према члану 202б КЗ БиХ), „Обука за извођење терористичких активности“ (према члану 202ц КЗ БиХ) и „Организовање терористичке групе“ (према члану 202д КЗ БиХ). Разлику коју примјећујемо у односу на КЗ РС који набројана кривична дјела групише као „Кривична дјела тероризма“, у Кривичном закону Босне и Херцеговине уврштена су у закон под називом „Кривична дјела против човјечности и вриједности заштићених међународним правом“.

Кривични закон Федерације БиХ (кроз даљи текст КЗ ФБиХ; „Сл. новине ФБиХ“, бр. 36/2003, 21/2004 - испр, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 и 75/2017) и Кривични закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у наставку КЗ БД БиХ; „Сл. гласник Брчко дистрикта БиХ“, бр. 19/2020 – пречишћен текст) главом XVIII, наведена је група кривичних дјела назива „Кривична дјела тероризма“. Ова група садржи три кривична дјела, и то: „Узимање талаца“ (члан 200 КЗ ФБиХ и члан 197 КЗ БД БиХ), „Тероризам“ (члан 201 КЗ ФБиХ и члан 198 КЗ БД БиХ) и „Финансирање терористичких активности“ (члан 202 КЗ ФБиХ и члан 199 КЗ БД БиХ).

ДЕФИНИСАЊЕ ТЕРОРИЗМА У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Како је кривично законодавство претрпјело одређене реформе 2003. године, обиљежје кривичног дјела тероризма је подлегло у великом дјелу измјенама како би исти био прилагођен захтјевима које је уредила међународна заједница који су

1 Др Валентин Инзко, високи представник, 22. јула 2021. у Сарајеву доноси Одлуку број 26/21 објављену у Службеном гласнику БиХ број 46/21 којом допуњује поменути Закон о измјенама и допунама Кривичног закона БиХ, у члановима 145а и у члану „Ступање на снагу“. Иста одлука не налази на одобравање у Републици Српској, па у Службеном гласнику Републике Српске број 89/21 од 18. октобра 2021, објављује се „Закон о непримјењивању одлуке високог представника којом се доноси Закон о допуни Кривичног закона Босне и Херцеговине“.

изражени у великом броју међународних аката, гдје се посебно истичу одредбе Оквирне одлуке Савјета Европске Уније о сузбијању тероризма од 13. јуна 2002. (2002/475/ПУП). Према одредби чл. 299 КЗ РС („Сл. гласник РС“, бр. 49/2003, 108/2004, 37/2006, 70/2006, 73/2010, 1/2012 и 67/2013), кривично дјело тероризма врши онај ко учини терористички акт с циљем озбиљног застрашивања грађана или присиљавања органа власти у Републици Српској да што учини или не учини или с циљем озбиљног нарушавања или уништавања основних политичких, уставних, економских или друштвених организационих јединица у Републици Српској. Дакле, радња извршења овог дјела је предузимање терористичког акта уз постојање наведеног циља, што представља двије основне компоненте овог дјела.

На основу законског описа главног обиљежја кривичног дјела наводимо да је у кривичном закону РС прихваћена једна нова концепција кривичног дјела тероризма, односно таква концепција која се у великом броју кривичног законодавства односи углавном на осуду међународног тероризма, док се код државног тероризма задржала оптужба кривичног дјела која постоји и у Кривичном законнику Републике Српске. (Кривични законик Републике Српске „Сл. гласник РС“, бр. 64/2017, 104/2018 – одлука УС, 15/2021 и 89/2021) Према тој концепцији, а према КЗ РС, кривично дјело тероризма врши оно лице које у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности државе изазове експлозију или пожар или предузме неку другу општеопасну радњу или изврши отмицу неког лица или други акт насиља или пријети предузимањем било какве општеопасне радње или пријети употребом нуклеарног, хемијског, бактериолошког и осталих општеопасних средстава и тиме изазове осјећај несигурности и страха код грађана. Дакле, према овој концепцији, кривично дјело (државног) тероризма постоји изузетно онда када је радња извршења предузета у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности државе. Према дефиницији тероризма из чл. 299. ово кривично дјело може бити извршено и без наведене намјере. Потребно је да нека од терористичких активности буде предузета само и искључиво са циљем озбиљног доношења страха грађанима или нпр. да буде управљена против органа власти у Републици Српској са елементом присиле да што чини или не чини.

Према одредби ст. 4. члана 299 КЗ РС („Сл. гласник РС“, бр. 49/2003, 108/2004, 37/2006, 70/2006, 73/2010, 1/2012 и 67/2013), под терористичким актом подразумијевају се чињења које могу у великој мери, с обзиром на саму природу и околности чинидабе, нанијети озбиљну штету држави или међународној организацији. Став 4 рашчлањен је на девет тачака гдје свака понаособ подробије објашњава шта је заправо сама бит терористичког напада и шта се тачно подразумијева под истим. Сходно поменутом, наводи се угрожавање живота лица и његовог интегритета, противправно одузимање слободе или пак ограничавање исте, затварање или држање лица затвореног противно његовој вољи, присила да лице учини, не учини или трпи неке радње противно својој вољи, штета управљена према имовини Републике Српске, јавним и корисним добрима, имовини која је у приватном посједу неког лица са циљем угрожавања живота или жељом да се нанесе велика материјална штета. Затим, посједовање, производња, пренос и продаја оружја како ватреног тако и нуклеарног као и хемијског оружја, биолошког,

радиоактивног материјала, у циљу да се изазову катастрофе попут поплава, експлозија и свега онога што би угрозило људске животе и сваки вид пријетње истим.

Из наведеног можемо закључити да законодавац, појединачне облике терористичког акта, наводи радње које иначе саме за себе представљају радње извршења одређених кривичних дјела, као што је угрожавање живота лица илити кривично дјело убиства, тјелесне повреде, противправно лишење слободе, отмица итд, а које имају карактер кривичног дјела тероризма само уколико су предузете и управљене са циљем да се заплаши становништво или изврши присила на органе државне власти Републике Српске како би се у великој мјери нарушио или уништио политички, уставни, економски, друштвени систем Републике Српске. Законодавац предвиђа и додатне услове који морају бити испуњени да бисмо имали радњу извршења кривичног дјела тероризма. Поред елемента насиља који је присутан, неопходно је да постоји и елемент намјере управљен да се другом учини нека штета. Тако на примјер, да би заустављање снабдијевања водом или његово ометање, отежан доток електричне енергије или неког другог природног ресурса, представљало радњу извршења кривичног дјела тероризма, потребно је да буде извршено с циљем угрожавања људске егзистенције и живота уз истовремено испуњавање једног алтернативног елемента дјела, као што је нпр. застрашивање управљено ка становништву.

Обзиром да је овде ријеч о кривичном дјелу гдје је радња истог усмјерена да би се постигао одређени циљ (тзв. циљно кривично дјело), закључујемо да је субјективна страна дјела управо директни умишљај. Говорећи о основном облику дјела, за исти утврђена је казна затвора у трајању од најмање три године.

Квалифицирани облик кривичног дјела јавља се у случајевима уколико је код једног или више лица наступила смрт. Како би се установила кривична одговорност починитеља овог кривичног дјела са тежом посљедицом, неопходно је утврдити да ли је исти поступао са нехатом гледано на тежу посљедицу, наведено, наступање смрти лица или више њих. Законодавац, за овај квалифицирани облик кривичног дјела, прописује затворску казну у трајању од најмање пет година. Уколико је починилац, током извршења главног облика кривичног дјела, са умишљајем одузео живот неком лицу или више њих, тада имамо најтежи облик кривичног дјела за који је прописана казна затвора у трајању од најмање једну деценију или дуторочни затвор.

Тероризам је кривично дјело које је временом узело примат и представља веома озбиљну друштвену пријетњу, пријетњу темељним људским правима и слободама па сходно томе законодавац кроз посебне инкриминације предвиђа санкције за одређене радње које су иначе квалифициране као радње помагања или припремања. С тим у вези, нпр. кривично дјело „Помоћ учиниоцу послје извршеног кривичног дјела против уставног уређења Републике Српске“ (чл. 308 КЗ РС, („Сл. гласник РС“, бр. 49/2003, 108/2004, 37/2006, 70/2006, 73/2010, 1/2012 и 67/2013)) законодавац утврђује затворску казну у трајању једне до пет година за оно лице које почиоца кривичног дјела из чл. 293 до 307. наведеног закона, прикрива, обезбјеђује му скровиште, исхрану, потребне материјале, новчана и друга му потребна средства, или на било какав друкчији начин обезбјеђује помоћ с циљем спрјечавања или отежавања његовог откривања или хапшења. Када говоримо о кажњавању за припремане радње кривичног дјела тероризма, истичемо да је законодавац предвидио два

кривична дјела: „Стварање злочиначког удружења за вршење кривичних дјела против уставног уређења Републике Српске“ (чл. 309 КЗ РС) и „Припремање кривичних дјела против уставног уређења Републике Српске“ (чл. 310 КЗ РС). Првом инкриминацијом утврђене су казне за организовање било ког типа удружења са циљем извршења кривичног дјела тероризма (и осталих кривичних дјела противних уставном уређењу) као и за пратеће чланство у таквим удружењима. Вршилац другог кривичног дјела је онај који је организатор, онај који планира или има помоћнике са којима договара извршење, прибавља средства и иста оспособљава за извршење или предузема било коју другу радњу при чему се остварују директни услови за провођење кривичног дјела тероризма (и осталих кривичних дјела противно уставном уређењу). Реч је о правим припремним радњама, тзв. *delicta preparata*, гдје се сходно принципу супсидијаритета, у случају провођења кривичног дјела тероризма, стицај искључује.

Члан 311. КЗ РС „Кажњавање за најтеже облике кривичних дјела против уставног уређења Републике Српске“, предвидио је да ће починитељ кривичних дјела из чл. 293. до 307. поменутог закона, гдје се као посљедица јавља смрт једног лица или смрт више лица, облици тешког насиља или великих разарања, казнити казном затвора у трајању најмање једну деценију. Уколико је при извршењу кривичног дјела тероризма из претходно наведене реченице, починилац кривичног дјела тероризма свјесно и са умишљајем одузео живот једном лицу или више њих, слиједи му казна затвора у трајању најмање једну деценију или казна дугорочног затвора.

Једна од најзначајнијих дјелатности којима се доприноси вршењу терористичких активности свакако је финансирање тероризма. Стога је законодавац предвидио и кривично дјело под називом „Финансирање терористичких активности“ (чл. 300 КЗ РС, („Сл. Гласник РС“, бр. 64/2017, 104/2018 – одлука УС, 15/2021 и 89/2021)), које представља ново кривично дјело запажено током измјена кривичног законодавства. Вршилац је лице које директно или индиректно или на неки њему својствен начин обезбјеђује или даје средства у циљу да се иста усмјере или је свјестан да ће иста бити употријебљена у цјелости или неким дјелом за извршење кривичног дјела тероризма. Средства могу бити управљена и ка кривичном дјелу лишавања живота лица или наношење тешких тјелесних повреда истим који не учествују активно у оружаном сукобима гдје је циљ изазивање страха грађанима или присиљавање органа државне власти РС на неку чинидбу, нечинидбу или трпљење.

ДЕФИНИСАЊЕ ТЕРОРИЗМА У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Кривични закон БиХ предвиђа и кривична дјела „Јавно подстицање на терористичке активности“ (члан 202а), „Врбовање ради терористичких активности“ (чл. 202б), „Обука за извођење терористичких активности“ (чл. 202ц) и „Организовање терористичке групе“ (чл. 202д). Уношење нових инкриминација са циљем заштите друштва од терористичких активности представља реализацију обавезе коју је држава преузела приступајући потписивању предвиђених међународних конвенција, а посебно „Европске конвенције за спречавање тероризма“ из 2005. године. Државе чланице као и државе потписнице ове Конвенције свјесне су пораста терористичких

напада као и пријетњи. С тим у вези, саосјећају се са онима који трпе тероризам и имају за циљ предузети неопходне мјере за спрјечавање тероризма јер сматрају да тероризам не може бити оправдан ни на који начин. У свом дјеловању, ради сузбијања кривичних дјела тероризма, наводе да се поштују демократске вриједности и владавина права, међународно хуманитарно право, људска права и слободе.

Према одредби из ст. 1. чл. 201 КЗ БиХ, вршилац кривичног дјела тероризма је лице које чини терористички акт са циљем да заплаши грађане или присли органе како државне власти Босне и Херцеговине тако и међународне организације, на неку чинидбу, нечињење или трпљење са жељом да се уруши уставни поредак и наруши друштвена, привредна и економска структура државе или међународне организације. Карактеристично за ово законско рјешење је управо то што је самом инкриминацијом обједињен државни а и међународни тероризам, док се углавном исти у упоредном законодавству раздвајају и дефинишу на различит начин.

Појам терористичког акта дефинисан је ставом 5. члан 201. КЗ БиХ и обухвата све оне радње које садржи ова инкриминација у ст. 4. члан 299. КЗ РС („Сл. гласник РС“, бр. 49/2003, 108/2004, 37/2006, 70/2006, 73/2010, 1/2012 и 67/2013). Разлика постоји само у једној тачки (тачка Д у КЗ БиХ, тачка 4 КЗ РС) која се огледа у погледу назива државе а предузимење ових радњи да би имале облик кривичног дјела тероризма, потребно је испунити и субјективни елеменат а то је управљеност ка застрашивању становништва или управљеност према органима државне власти Босне и Херцеговине или међународне организације како би се присилили на неку чинидбу, нечињење или трпљење, с циљем дестабилизације или уништавања уставне, политичке, привредне или друштвене структуре Босне и Херцеговине, међународне организације или неке друге земље. Дакле, да би се говорило о постојању кривичног дјела тероризма, не узима се за пријекно потребно да наведени циљеви морају бити и остварени. Усмјереност терористичког дјеловања, односно, субјективни дио дјела управљен ка задатом циљу заправо је дифенцирајући елеменат кривичног дјела као и осталих кривичних дјела обухваћених одређеним облицима терористичког дјеловања. Наводимо на примјер „Узимање талаца“ гдје извршилац кривичног дјела исто чини са намјером како би изазвао код становништва озбиљан страх или присилио органе државне власти Босне и Херцеговине на какво чињење, нечињење или трпљење па из истог произилази, због самог циља дјеловања, кривично дјело тероризма сходно члану 201 КЗ БиХ. Међутим, уколико је наведено кривично дјело извршилац спровео на такав начин, уз одсуство своје намјере и циља, говориће се о посебном кривичном дјелу „Узимање талаца“ сходно члану 191 КЗ БиХ, гдје је забрањена казна затвора најмање три године за починиоца овог кривичног дјела а уколико би током спровођења истог наступила смрт отетог лица, починилац кривичног дјела се у том случају, кажњава казном затвора у трајању од најмање пет година.

Закључујемо да се квалификовани облик кривичног дјела јавља у оном случају гдје је усљед главног облика дјела једно лице или више њих задесила смрт, а исто констатујемо у случају гдје је починилац са умишљајем, при извршењу главног облика кривичног дјела, лишио једно лице живота или више њих. Лице које је умишљајно лишило живота друго лице, кажњава се казном затвора од најмање једну деценију или казном дугорочног затвора.

Дакле, законом су побројане неке од припремних радњи, а истим је регулисано припремање кривичног дјела или *delicta preparata*, гдје је генералном клаузулом законодавац оставио простор и проширио примјену одредаба на све оне радње из којих произилазе услови за вршење кривичног дјела тероризма.

Финансирање тероризма представља озбиљан проблем данашњице у борби са савременим тероризмом па је с тога, као примарни задатак у сузбијању оваквих радњи, успостављен ефикасан и правичан систем усмјерен на сузбијање финансирања терористичких аката, који је интердисциплинарно усклађен на регионалном и глобалном нивоу. Сходно наведеном, у законодавство имплементирание су многе конвенције као и резолуције, на крају прошлог а и током овог вијека, а све то у циљу како би се изједначило национално законодавство и изнашли механизми којима би се на ефикасан начин дјеловало на спрјечавање финансирања терористичких аката. Свакако је од посебног значаја „Међународна конвенција о спрјечавању финансирања тероризма“ усвојена Резолуцијом број 54/109 на Генералној скупштини Уједињених Нација одржаној 9. децембра 1999. године, а којом је установљена дефиниција финансирања тероризма² која је послужила као основ за усклађивање националних законодавстава приликом инкриминисања ове дјелатности. Полазећи од становишта да је у борби против савременог тероризма круцијално питање лишавања терориста њихове имовине и финансијских средстава, Савјет Европе усваја нову конвенцију - „Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма“ у Варшави, 16. маја 2005. године, којом су предвиђене одређене мјере за спрјечавање финансирања тероризма. Такве мјере су нпр. рапидно утврђивање поријекла имовине или банковног рачуна, предузимање мјера како би се замрзла средства, брзо приступање финансијским подацима или информацијама о имовини у посједу организација криминалног миљеа, ефикасна сарадња финансијских обавјештајних јединица ради размјене информација о случајевима за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању терориста зарад крајњег циља плањенидбе имовине. Конвенцијом, успостављен је и систем контроле са циљем обезбјеђења ефикасног извршавања њених одредаба.

Финансирање тероризма је било предмет расправе и на XVIII међународном конгресу Међународног удружења за кривично право, под насловом: „Главни изазови глобализације постављени пред кривично правосуђе“, одржаном у Истанбулу од 20-27. септембра 2009. године. Наиме, у оквиру рада друге секције Конгреса, усвојена је Резолуција о потреби за правичним и ефикасним системом сузбијања финансирања тероризма, којом је још једном наглашена потреба да државе,

2 Дефиниција гласи: „Кривично дјело у смислу ове Конвенције чини свако лице које, користећи било која средства, непосредно или посредно, незаконито и вољно, набави или прикупи средства с намјером да се она користе, или знајући да ће се користити, у потпуности или дјелмично, у сврху провођења: а) дјела које представља кривично дјело у оквиру и како је дефинисано у једном од уговора наведених у додатку, или: б) било којег другог дјела којем је намјена проузроковати смрт или тешку повреду цивила или било којег другог лица, које није активно укључено у ситуацију оружаног сукоба, ако је сврха тог дјела - по његовој природи или садржају - застрашити становништво или присилити неку владу или међународну организацију на чињење неког дјела или суздржавање од чињења било којег дјела.“

у оквиру свог националног законодавства, осигурају криминализацију финансирања тероризма као посебног кривичног дјела поштујући при томе основна начела кривичног права. При томе би се финансирање тероризма требало криминализовати без обзира на стварно извршење терористичког дјела те инкриминација не би требала зависити искључиво о учествовању у терористичкој групи или о њезином помагању. Резолуцијом је, поред осталог, истакнута потреба усклађивања националних законодавстава и успостављања ефективних система међународне сарадње и узајамне помоћи у борби против финансирања тероризма, а самим тим и против тероризма.³

Како је једна од круцијалних мјера у борби против тероризма спрјечавање финансирања истог, законом је утврђено у одредби члана 202. Кривичног закона Босне и Херцеговине, кривично дјело под називом „Финансирање терористичких активности“. Водећи се законском дефиницијом, извршилац овог кривичног дјела је свако ко директно или индиректно или на било какав начин обезбједи средства за које има сазнања да ће бити употријебљена дјелимично или у цјелости за вршење кривичних дјела наведених у овом члану. Под средствима, у односу на ово кривично дјело, треба прије свега нагласити да то могу бити све материјалне и нематеријалне ствари. Дакле, подразумјева се да се финансирање у великом броју случајева обавља путем новчаних средстава, то свакако могу бити и сва друга материјална средства, као што су злато, умјетничка дјела, луксузни аутомобили, кредити, хартије од вриједности и слично. Битна чињеница када се ради о средствима јесте да су иста подобна да на било какав начин буду употријебљена за финансирање тероризма. За постојање кривичног дјела није од битне важности да ли су или не текућа средства искориштена за терористички акт – кривично дјело постоји самом чинидбом давања или прибављања средстава намијењених за обављање терористичких активности. Субјективна страна кривичног дјела огледа се кроз директни умишљај. Утврђена казна је казна затвора најмање у трајању од три године. Сходно изричитој одредби у ставу 3 члана 202 КЗ БиХ, одузимају се сва прикупљена средства усмјерена за извршење кривичног дјела финансирања тероризма или која су потекла из истог.

На XVIII међународном конгресу Међународног удружења за кривично право (2009), рад прве секције Конгреса управо је био посвећен теми под насловом

3 У вези са наведеним а према члану 202 КЗ БиХ обухваћена су кривична дјела наведена у ставу 1 истог члана гдје су таксативно побројани чланови: „Узимање талаца“, члан 191; „Угрожавање особа под међународноправном заштитом“, члан 192; „Неовлаштено прибављање или располагање нуклеарним материјалом“, члан 194; „Угрожавање нуклеарног објекта“, члан 194а; „Пиратство“, члан 196; „Отмица ваздухоплова или брода или заузимање фиксне платформе“, члан 197; „Угрожавање сигурности ваздушне или морске пловидбе или фиксних платформи“, члан 198; „Уништење и уклањање знакова који служе сигурности зрачног саобраћаја“, члан 199; „Злоупотреба телекомуникационих знакова“, члан 200; „Тероризам“, члан 201; „Јавно подстицање на терористичке активности“, члан 202а; „Врбовање ради терористичких активности“, члан 202б; „Обука за извођење терористичких активности“, члан 202ц, и свако друго кривично дјело које за посљедицу има смрт или неку тежу тјелесну повреду цивилног лица или лица које није активно учествовало у непријатељским оружаним сукобима, гдје је природа и циљ таквог кривичног дјела, заправо изазивање осјећаја страха и панике међу становништвом или присиљавање власти БиХ на неку чинидбу, нечињење или неко трпљење.

„Проширујући облици припремних радњи и саучесништва“, у оквиру које се расправљало питање под којим се претпоставкама код врло тешких кривичних дјела, прије свега тероризма и различитих појавних облика организованог криминалитета, може одступити од начелне некажњивости припремних радњи, као и питање кажњавања одређених појавних облика учествовања већег броја лица током извршења кривичног дјела који се разликују од подстрекавања и помагања, чије кажњавање је лимитирано правилом акцесорности. Учесници су се сложили да савремени појавни облици тероризма, као и других облика организованог криминалитета, захтијевају одлучну реакцију друштвене заједнице у оквиру које је нужно посегнути за кажњавањем радњи које припадају најранијем стадијуму извршења кривичног дјела, као и оних радњи које нису обухваћене традиционалним појмовима подстрекавања и помагања, али по својој суштини представљају радње којима се учествује у извршењу кривичног дјела, поштујући при томе основна начела кривичног права.

Новим имплементацијама које су временом унесене у КЗ БиХ управо се циљало на зону кажњивости па се у вези са тим јављају неке од дјелатности из стадијума припремања и саучесништва, а које су повезане са тероризмом. Тако се кривичним дјелом „Јавно подстицање на терористичке активности“ (чл. 202а КЗ БиХ) имплицирају радње које за циљ имају подстрек и снажну поруку ка јавности за подстицање на вршење терористичких активности. „Врбовање ради терористичких активности“ (чл. 202б КЗ БиХ) као кривично дјело, огледа се у подстрекивању на терористичка дјеловања, тј. на активно учешће или помагање у извршењу кривичног дјела. Иако би из наслова претпоставили да се кривично дјело односи на подстрекивање, освртом на подробнији законски опис закључујемо да обухвата и радње саучесништва. Истина, ове радње би биле кажњиве и без ове инкриминације, јер се ради о саучесништву које је кажњиво према општим одредбама, али је криминалополитички сасвим оправдано што је законодавац на овај начин ове саучесничке радње издвојио и инкриминисао код тероризма као посебно кривично дјело и предвидио строжију казну од оне која би се могла изрећи ако би се примјењивале опште одредбе о саучесништву.

Обука терориста, давање средстава за обуку или непосредно обучавање терориста у смислу преношења знања и вјештина, представља изузетно значајну дјелатност од које, веома често, зависи и успјех саме терористичке активности. Стога су државе, међу које спада и БиХ, предвидјеле посебно кривично дјело под називом „Обука за извођење терористичких активности“ (чл. 202ц КЗ БиХ) којим је, поред непосредног обучавања терориста инкриминисано и навео као кажњиво давање средстава или просторија за обуку терориста.

„Организовање терористичке групе“ (члан 202д КЗ БиХ)⁴ је кривично дјело којим је предвиђено кажњавање за лице које свјесно организује терористичку

4 Како је кроз овај члан закона наведено више таксативно побројаних кривичних дјела, у вези са основним обликом можемо истаћи да се организација терористичких група одвија доста олакшано са развојем технологије. Револуција информатичког система која је своју експанзију доживела у 20 веку искористена је у доброј мери од стране терориста који су информатичку мрежу искористили као помоћ и као нападачко средство. Интернет, због могућности анонимности на истом, постаје главна комукациона јединица терориста гдје због честог мијењања он лајн адресе и шифрираног начина споразумјевања, постаје све теже открити их или им ући у траг..

групацију или на неки други погодан начин формира заједницу од најмање три особе за потребе извршења тероризма и њему сличних кривичних дјела. Имајући у виду значајност праводобног откривања терористичких планова и активности, законом је утврђено, у ставу 3 овог члана предвидио новчану казну или затворску казну до три године, са могућношћу ослобађања од исте, за припадника терористичке организације који донесе одлуку да демаскира групу прије но што је ушао у састав исте или је за групу већ починио неко кривично дјело.

Наведене инкриминације су заправо усмјерене ка ширем, тј. поопштеном кажњавању за припремне и саучесничке радње у вези са терористичким дјеловањима, односно проширивање опсега кажњивости кривичних дјела законом означених као терористичке активности. Таква интенција законодавца потпуно је оправдана јер је у бити тероризма његов основни елеменат – насиље, гдје димензија истог у многама зависи од задатог циља. Ангажовањем на међународном нивоу, сарадњом свих држава у погледу уједначавања законских прописа, делује се у правцу сузбијања и спрјечавања како тероризма тако и других тешких кривичних дјела. Босна и Херцеговина је у великој мјери имплементирала одредбе у борби против тероризма у своје законодавство али касни са ажурирањем државне стратегије за исту. Оно што се може навести као недостатак јесу изнимно мале казне за починитеље кривичних дјела тероризма а организација СИПА и даље је водећа у предузимању свих неопходних радњи за борбу против тероризма с тим што је њено дјеловање ограничено због слабе сарадње са тужилаштвом. Упркос свему, Босна и Херцеговина даје резултате и врши напоре за прекид терористичког дјеловања што се огледа кроз процесуирање седам држављана Сирије који су током 2019 – 2020 године осуђени пред судом.

Треба истаћи да се човјек не рађа као терориста, то му није предодређено генетски већ се кроз живот, кроз одрастање и разне утицаје појединац опредијели за тај позив. За појединца, који размишља мозгом терористе, не постоје препреке и он у остваривању онога што му је речено види слободу и добијање заслуге која се у његовој свијести пројектује као одлика храбрости. То је заправо искривљена стварност и погрешна слика живота. Сам терористички акт управљен је против државе у којој појединци вјерују да је оправдано и некажњиво нападати представнике власти уколико их сматрају незадовољавајућим.

ИЗВОРИ

Кривични Закон Републике Српске: <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/krivichni-zakon-republike-srpske-t.html>

Кривични Законик Републике Српске: <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/krivichni-zakon-republike-srpske.html>

Кривични Закон Босне и Херцеговине: <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/krivichni-zakon-bosne-i-hercegovine.html>

Кривични Закон Федерације Босне и Херцеговине: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/krivichni-zakon-federacije-bosne-i-hercegovine.html>

Кривични Закон Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине: <https://www.paragraf.ba/propisi/brcko/krivichni-zakon-brcko-distrikta-bosne-i-hercegovine.html>

Milanko M. ALADŽIĆ
Marina D. MIJATOVIĆ

CRIMINAL LEGISLATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA
ON TERRORISM

SUMMARY

In this paper, we focus on terrorism through the criminal legislation of Bosnia and Herzegovina. In the existing scientific fund, professional literature, various organizations, institutions, political entities, there is not a sufficient degree of agreement to be able to form a court that there is, in general, a generally accepted definition of terrorism. On the other hand, given the various activities and actions, results, effects and consequences of terrorist organizations and terrorists, we must state that there is a very high degree of agreement, that terrorism is one of the biggest security and security threats today. The growing increase in terrorist actions and threats has led to the implementation of new legislative norms in order to better counter terrorism. Organized crime at the international level and terrorist activities increasingly require the connection of states, international organizations through Conventions, Resolutions or Laws. Terrorism acts ambivalently and as a threat to the stability of society, states and their development on a global level. The expansion of terrorism over time has surprised many organizations, institutions, whose goal is to preserve security, where the need for reforms has arisen. Through the laws in Bosnia and Herzegovina, we will see how the legislator has solved the issue of terrorism and what are the consequences for those who do not adhere to them.

Key words: Bosnia and Herzegovina, Republika Srpska, terrorism, legislation, reforms, Convention, penalties.

